

סטרט'אפ יהודי

שני בחורי ישיבה במלחמה - אבל זה לא הרב סבתו; שני מלומדים בעקבות תעלומת ספר עתיק - אבל זה לא צופן דה'וינצ'י. מחידושי הרב נבון

831

חיים נבון

ידיעות ספרים, 2010, 198 עמ'

אלישיב רייכנר

ספר פרוזה שנכתב על ידי רב על שני בחורי ישיבת הסדר שבשלב מסוים מגויסים למלחמה, מעלה מיד אסוציאציה לספר 'תיאום כוונות' של הרב חיים סבתו. אבל 831 של הרב חיים נבון הוא ספר שונה לגמרי. כדרכו בספריו העיוניים, כך גם בספר הפרוזה הראשון שלו נבון מאמץ סגנון כתיבה מהודק, צעיר וקולח. לא מדובר כאן בספרות יפה, ואין בספר תיאורי טבע ארכניים שניתנים לדילוג, אבל מצד שני 831 הוא גם לא ספר מתח זול והשפה של נבון רחוקה מלהיות דלה. נבון מעניק לקוראיו יותר מאשר כסיסת ציפורניים וסיפור טוב.

במוקד העלילה של 831 נמצאים אמיר ואלחנן, שני בחורי ישיבה שנכנסים למסע הרפתקני בעקבות ספר מסתורי שמונח על שולחנם בישיבה. במקביל לציר העלילה המרכזי שבו תרים השניים אחר סופר אלמוני ומעט תמוה שמוזכר בספר שמצאו, קיימים צירים נוספים בעלילה. אמיד טרוד במערכת יחסיו ההולכת ומסתבכת עם חברתו משכבר הימים, ואילו אלחנן, המספר, עסוק בקידום פרויקט וירטואלי חדשני שמתיימר לפצח את קוד הפסיקה ההלכתית. כמעט כל הדמויות שגיבורי הספר נתקלים בהן במהלך העלילה מחוברות לסיפור המרכזי. גם כשמדובר במפגש אקראי לכאורה עם דמות חדשה, בשלב מסוים הדמות מתחברת למסע החיפוש ששחר את פרקי הספר.

בשלב מסוים נוצרת תחושה שהכול קצת מדי מתחבר בסיפור הזה. יותר מדי צירופי מקרים פוגעים מעט באמינות. כך למשל, חייל שצורף לאמיר ואלחנן לאחר גיוסם הבהול מתגלה כנכדה של אחת הדמויות שאחריה הם תרים. חייל אחר מתגלה כנגב הרכב שבזכותו הכירו אמיר וחברתו. מצד שני, נבון לא סוגר את כל הפינות ומשאיר גם צירי עלילה פתוחים. פרויקט הפוסק הממוחשב נשאר בעצמאותו ואינו מתחבר ישירות לפתרון תעלומת הספר המסתורי. גם מערכות היחסים של הגיבורים עם חברותיהם אינן מסתיימות בחתונה.

לספר של נבון ישנם הרבה ערכים מוספים מעבר להנאת הקריאה. הוא מעניק הצצה אוטנטית לעולמם של בחורי ישיבות ההסדר, לעולם הפסיקה

ההלכתית, לסצנת הדייטים במגזר הדתי לאומי, לחיי הרווקות וגם קצת לחיי הנישואים של בני הישיבות. מעבר לכך, כפובליציסט מחונן, נבון לא מתאפק מלשזור בעלילה רעיונות שעליהם הוא נוהג לכתוב בטורים הרבים שהוא מפרסם בעיתונות או בספרים העיוניים שכתב. במבוא לספרו 'הגדר הטובה', שעוסק במרכזיותה של ההלכה בחיים היהודיים, נבון מציג את עצמו כ'חסיד של ההלכה'. גם בספרו העלילתי נבון מעניק מקום מרכזי לחשיבות העולם ההלכתי. אלחנן, גיבור הספר, מגיע במהלך העלילה למסקנה שההלכה אינה מערכת רציונלית שניתן לבסס על היגיון מוצק כמו תיאוריה מדעית. יש היגיון בהלכה, הוא מגלה, אבל לא לוגיקה מתמטית צרופה. נבון נוהג לצאת בטוריו נגד המקום המרכזי מדי לטעמו שניתן לחוויה הרוחנית בחיים הדתיים. גם ב'831 הוא מבליע מסרים ביקורתיים כלפי מה שהוא מאבחן כהפרזה בחשיבותה של החוויה. 'איך מצווה בתורה להרגיש חוויות רוחניות', אומר אלחנן לחבריו, ומי שמכיר את משנתו של הכותב יכול לשמוע אותו מדבר מגרונה של הדמות.

נבון משחיל בספרו גם תובנות מעניינות, לעתים אף משעשעות, על עולמם של בחורי ישיבה. 'הבילוי הנצחי של בחורי ישיבה הוא פיתוח רגשות אשמה', הוא מאבחן. על הלימוד בחברותא הוא כותב ש'מדובר בסטארט אפ של העולם היהודי. האפשרות להתגנב עם מישהו אחר, שחושב בראש שלך אבל לא בדיק, מחדרת את הדיון ומחייבת אותך להבהיר את המושגים'.

גם היראה של התלמידים מרבותיהם והמפגש הלא קל של בחורי הישיבה עם העולם שמחוץ לבית המדרש מתוארים באופן אוטנטי מאוד. כך למשל מתוארת האכזבה של ההורים מהבן שלומד כל השבוע תורה ובכל זאת אין לו מה להגיד על פרשת השבוע בשולחן השבת. גם הדייטים הלא מעטים המתוארים בספר משקפים היטב את חוויותיהם של בחורי הישיבות במפגשיהם עם חברות המגזר. אפשר למצוא בספר את הפחד המוכר של הבחורים להיפתח מבחינה רגשית, את חוסר השליטה שלהם בכללי הנימוס המתחייבים מקשר עם בנות, ואת המתח שהם חווים בעקבות הפגיעה של הדייטים באינטנסיביות של לימוד התורה.

משנת ישיבת 'הר עציון', שבבית מדרשה צמח הרב חיים נבון, מבצבצת ועולה מבין דפי הספר. המקום המרכזי שניתן ללימוד הגמרא בעיון, שיטת הלימוד הבריסקאית שמתמקדת בדברי הגמרא ובשיטות הראשונים, המחויבות ההלכתית המשקל הרב שניתן לשכלל על פני הרגש. אמנם העלילה מתרחשת ברובה מחוץ לכותלי בית המדרש, אבל עולם התורה הוא שמחבר בין כל חלקיה.

כאמור, יש גם מלחמה בספר של נבון, אבל מי שמצפה לסיפורי גבורה ומורשת קרב, יתאכזב. בניגוד למקבץ ספרי הלוחמים הדתיים שיצא בשנים האחרונות בהוצאת 'ידיעות ספרים' ('מן המדבד והלבנון', 'כצל ציפור', 'בא מלבנון'), המלחמה ב'831 נטולת הדראיקה. גיבורי הספר לא נשלחים לחזית אלא מסתפקים לרבות האוגדה כצוות חניכה לזיהוי חללים. בנוסף, אין קרבות בספר של נבון לא רק בגלל שהגיבורים אינם בחזית אלא בגלל שהמלחמה כלל לא מתרחשת. בניגוד לחדוות הלחימה שעולה לפעמים מטקסטים של לוחמים דתיים, נבון לא מתבייש לתאר את השמחה של גיבוריו על כך שבסופו של דבר נחסכה מהם המלחמה. ■